

УДК 32

DOI: 10.5937/pr79-47872

Приказ

Ивана Лукнар

*Институт за политичке
студије, Београд*

ПОЛИТИКА КАО УМЕТНОСТ ИЛУЗИЈЕ

Симеуновић, Драган. 2022.
Политика као уметност илузије.
Нови Сад: Прометеј, Матица
Српска, Центар за културне
интеграције, 485. стр.

Свет је запао у тешку ситуацију. Вишеструке кризе: енергетска, економска, мигрантска криза, политичка превирања и тензије које су уследиле након рата у Украјини и Израелу истакле су у првобитни план бројне политичке илузије које су постојале у међународној заједници. Академик Драган Симеуновић је у књизи *Политика као уметност илузије* пружио зrelu синтезу феномена политике након вишедеценијског промишљања овог сложеног феномена који се оваплоћује у садејству: реалности и могућности, бескрупулозности, неморалности, аморала, позитивних правилности и корисности које су крајње провизорне у политици и важе од прилике до прилике. Аутор образлаже овај комплексан израз људске креативности на прегледан и јасан начин, уз јаку и уочљиву врлину и педагошку нежност да са лакоћом пренесе знање читаоцима без обзира на њихову претходну упућеност о овој теми. Услед савремених околности и квалитета којим је

ова књига написана, сасвим је разумљиво што се до примерка ове књиге тешко може доћи, јер су сви примерци већ распродани.

Књига је уследила као плод великог истраживачевог промишљања. Академик Драган Симеуновић писао је о бројним политиколошким темама: политичким идејама, различитим идеологијама, политичком насиљу, државним ударима и револуцијама, теоризму, политичким партијама, политичкој култури, начинима освајања и задржавања власти, различитим типовима политичког система и многим другим политиколошким темама. Аутор континуирано током свог истраживачког рада непрестано помера границе и иновативно разумева проблематску замршеност политичких феномена и пружа читав низ нових опажања која су изостајала из савремених политиколошких приручника. Таква умешност у раду уврстила је Драгана Симеуновића у ред најугледних политиколога данашњице. У овој књизи аутор се бави тумачењем улоге коју илузија има у: политици, идеолошком образлагању, политичком расуђивању и политичком наступу.

Аутор књиге у целости, у њеном наслову, композиционом уређењу књиге и целокупном

изложеном тексту посебну пажњу посвећује појму илузије и читавом низу других сродних појмова као што су: сан, лаж, истина и постистина. Симеуновић указује да ови појмови отворено сведоче о томе зашто је политика виђена као неморална практична вештина и зашто се неретко пореди са дамом ниског морала. Корисност политике је двоструке природе. С једне стране, политика може бити корисна и може да доведе до еманципације од економског и политичког угњетавања. С друге стране, политика може да потчињава, отуђује и експлоатише. „Политика је увек свесно, циљно и сврсисходно делање које би требало да буде и умно, али истини за вољу, оно то није увек. Човек се врло често у политици, као и уопште у животу понаша ирационално” (Симеуновић 2022, 47). Људи настоје да помоћу политике остваре опште добро у коме препознају и своје сопствено добро.

Аутор помоћу илузије нијансира и образлаже многобројне сложености политичких феномена и политичког деловања, као и суптилне препреке на које наилазимо током потраге за ваљаном политичком праксом. На тај начин аутор иновативно уводи феномен илузије у промишљање политичких феномена.

Симеуновић указује да су илузије неизоставни део живота сваког од нас и наглашава присуство илузија у политици. Аутор примећује да је политика свеобухватно и неизбежно прожета илузијама и не види у томе ништа лоше. Говори о два појавна облика илузије, о привиду и обмани. „Намера аутора није да теоријски денунцира политичку илузију. Напротив, илузија у политици, као и у свему другом, може бити штетна, а може бити и од велике користи, не само претапајући се у обећану реалност, већ и тако што може да пробуди инвенцију, полет и оптимизам у народу и да иницира не само намераване, већ и ненамераване позитивне промене” (18).

Књига је подељена на четири основна дела: 1) шта је политика; 2) средства политике; 3) политичка сфера и 4) велика сцена. У првом делу аутор даје појмовно одређење политике, образлаже њено порекло и настанак, указује на класично и модерно поимање политике, даје класификацију одређења политике и „политичког”, образлаже савремени појам политике и концепт „политичког”, пише о семантици политике и тумачи политику као уметност илузије. Симеуновић наводи да: „Политика гради себе као илузију која мора бити не само

прихваћена, него, пре тога, и објашњена као реалност и најбоља могућност реалности” (68). Невоља с илузијом лежи у чињеници да је релативно лако убедити људе у нешто, али је прави изазов одржати их у том убеђењу. Тада на сцену наступа сила, која има за циљ да омогући продужено трајање владања. Међутим, све већа употреба силе слаби илузију као привид и замењује је илузија обмана. Тада маса престаје да верује у владавину и одређеног владара, али се из страха претвара да верује и подржава одређену владавину. У таквој ситуацији владајуће поље политике се задовољава формалним, а не суштинским прихватањем. Тада наступа час када се илузије које су владајући послали маси враћају „као бумеранг њеним творцима” (69). Аутор такође указује на разлику између истинске вере у илузију и претварања. Спремност на отпор и побуну најбоље илуструју ту разлику. Они који верују у илузију неће бити спремни на побуну све док примећују склад између илузије, свог понашања и понашања творца илузије који је њен корисник. Док, они који не верују без обзира на то да ли су икад веровали или су једноставно престали да верују, устају против илузије чим им се пружи могућност. Међутим, Симеуновић примећује да је

најјаче средство супротстављања истрошеним илузијама нова илузија која је супротстављена старој. На тај начин се кружење илузија „наставља, а политика потврђује као незаобилазна и незаменљива уметност стварања илузије и трајно извориште илузионизма” (70).

У другом делу књиге аутор образлаже различита средства борбе за власт и одржање на њој и најпре помиње важност коју има уважавање. Уважањост од стране других за политичара је од изузетног значаја, јер омогућава поред доласка на власт и одржање власти.

Политичка мисао значајно обликује будућност, али истовремено зависи од могућности предикције. У античко доба практиковало се тумачење снова ради предвиђања догађаја који су од општег интереса као што су питање рата, опстанка на власт и евентуалне катаклизме. Отуда, аутор посвећује један део књиге утицају који снови имају на обликовање политичке мисли. Симеуновић затим пише о илузији као инструменту којим се политичари служе, а која има за циљ да маса прихвати наметнуту подређеност и доминацију тако да оне делују као плод властитога избора и воље. Успешност политичке илузије значајно утиче на њену трајност. Чињеница је да је у пракси

немогуће остварити константно прогресивно кретање, што чак и највеће политичке илузије доводи до њиховог пропадања. Јер, као што аутор примећује „ни највећа политичка илузија није у стању да трајно подржи једну од највећих човекових потреба, да чудом превазиђе коначност, омеђеност свих простора у којима бивствује и ма какву мањкавост свога добра” (101). Симеуновић такође иновативно и критички тумачи лаж, истину и постистину као оруђа у арсеналу политичке делатности. Затим се у наставку књиге бави политичком сфером и тумачи државу као опште добро осврћући се на облике освајања и задржавања власти и појмове као што су: политичка култура и политички стил, политичко вођство и партије, идеологије, опште и партикуларне, демократије и слободе.

Симеуновић даје критички осврт на политичку елиту у глобализованом друштву. Савремена елита далеко је од Платоновог учења о елити као најмудријим члановима неке заједнице који су уједно и носиоци ретких, али изузетно вреднованих врлина и вештина. Елити данашњице недостаје истински квалитет, јер она је превасходно сачињена од новопечених богаташа, естрадног света и политичара. Њихове заједничке карактеристике су:

одсуство морала, сиромаштво духа и незајажљива потреба за самопромоцијом и стицањем моћи и новца. У данашње време број истинских интелектуалаца у политици опада. „Медијски простор намељен истинској елити попунили су социопатолошки типови из разних реалити шоа, политички скандалмајстори и бахати богатуни. На све то је још дошла глобализација која нуди глобалне величине и њихова дела на тацни, а игнорише све што је локално, а поготову од националног значаја” (289). Такве илузорне елите представљају претњу по читаво друштво.

Историја је препуна примера самопрокламованих и лажних елита, као и илузија које подупиру њихову надобудност. Илузије о елити у великој мери су производ људске потребе за важношћу и уважавањем. Све док постоје људске потребе које узрокују политичке илузије, илузије ће се смењивати. Елите посежу за применом силе онда када вера у прокламовану илузију почне да слаби, и у насиљу траже потврду своје моћи да би задржале власт. Политичке илузије губе своје трајање и актуелност у облаку распршених разочарења и преварених очекивања. Феномен политичке илузије појављује

се у друштвеним заједницама на различите начине. Отуда је аутор последњи део књиге посветио различитим примерима политичке илузије обрађујући: југословенство, српски мит о Русији, колективну кривицу, глобализацију и нацију.

Политичкој илузији или илузији у политици досад није била посвећена довољна истраживачка пажња како у домаћој, тако и у иностраној литератури. У том смислу, књига академика Драгана Симеуновића о политици као уметности илузије представља вредан оријентир за разумевање савремене политичке ситуације. Истовремено ова књига радикално проширује знање о политичким феноменима. Посвећеност аутора овој крајње необичној и до сада неистраженој области претвара ово дело у озбиљан научни капитал у области политикологије. *Политика као уметност илузије* препозната је као најбоље дело у области друштвено-хуманистичких наука и добитник је признања „Деспот Стефан Лазаревић” 2022. године. Такође, ова књига је ушла у ужи избор за награду „Никола Милошевић” за најбоље дело из филозофије и књижевности.

* Овај рад је примљен 11. новембра 2023. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 8. фебруара 2024. године.